

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ફકીર ચંદ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

સુદેશ કુમારી

સપ્ટેમ્બર ૨૧, ૨૦૦૬

[ડો. એ. આર. લક્ષ્મણન અને તારુન ચટર્જી, ન્યાયાધીશો]

વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમ, ૧૯૬૩ – કલમ ૧૬(ક) – કરારના

વિશિષ્ટ અમલ માટેનો દાવો – દાવેદાર પોતાની ફરજો નિભાવવામાં હંમેશા

તૈયાર અને ઇચ્છુક – દાવેદારના સમગ્ર વર્તન પરથી સતત તૈયારી અને

ઇચ્છા સ્પષ્ટ થતી – આથી, નીચલી અદાલતો દ્વારા દાવો યોગ્ય રીતે મંજૂર કરાયો.

પ્રતિવાદીએ વેચાણ કરારના વિશિષ્ટ અમલ માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો. વર્તમાન અપીલમાં વિચારણા માટે ઉઠ્ઠવેલો પ્રશ્ન એ છે કે પ્રતિવાદી વેચાણ કરાર હેઠળની પોતાની ફરજ નિભાવવામાં હંમેશા તૈયાર અને ઇચ્છુક હતો કે નહીં, અને આથી નીચલી અદાલતો દ્વારા તેના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા વિશિષ્ટ અમલના દાવાને મંજૂર કરવામાં ન્યાયસંગતતા હતી કે નહીં.

અપીલનો નિકાલ કરતા કોર્ટે કહ્યું:

૧.૧. વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૬(ક) હેઠળનો ભાષ્ય કોઈ ખાસ શબ્દાવલીની માંગ કરતું નથી, પરંતુ એટલું જરૂરી છે કે દાવેદારે આ જણાવુંજોઈએ કે તેણે કરારનો પોતાનો ભાગ નિભાવ્યો છે અથવા હંમેશા તે નિભાવવા માટે તૈયાર અને ઇચ્છુક રહ્યો છે. તેથી, તૈયારી અને ઇચ્છુકતા

અંગેનું પાલન શબ્દ અને સ્વરૂપમાં નહીં પરંતુ ભાવ અને સારતામાં થવું જરૂરી

છે. [૪૬૮- E-F]

૧.૨. સતત તૈયારી અને ઇચ્છુકતા આ કેસમાં દાવેદારના સમગ્ર વર્તન પરથી સ્પષ્ટ દેખાય છે. પક્ષકારો વચ્ચે પ્રથમ કરાર તા. ૧૭.૬.૧૯૮૫ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો અને વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકવાની અંતિમ તારીખ તા. ૧૪.૧૧.૧૯૮૫ હતી. બીજો કરાર તા. ૯.૪.૧૯૮૭ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો અને વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકવાની અંતિમ તારીખ તા. ૧૩.૬.૧૯૮૭ હતી. ફરી એક વાર, પ્રતિવાદીની વિનંતિ પર સમય મર્યાદા લંબાવીને તા. ૩૦.૧૦.૧૯૮૭ સુધી કરવામાં આવી હતી. વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મુકાયો નહીં હોવાથી, પ્રતિવાદીને તા. ૨૬.૧૧.૧૯૮૭ના રોજ દાવો દાખલ કરવા મજબૂર થવું પડ્યું. ત્યારબાદ, અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીએ તા. ૭.૧.૧૯૮૮ના રોજ પ્રતિવાદીને નોટિસ આપી હતી. વધુમાં, પ્રતિવાદીએ સમગ્ર વેચાણ મૂલ્ય તા. ૧૮.૫.૧૯૯૯ના રોજ

અદાલતમાં જમા કર્યું હતું. તે દસ્તાવેજના નોંધણી માટે રજિસ્ટ્રાર કચેરીએ પણ હાજર રહ્યા હતા, પરંતુ અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી રજિસ્ટ્રાર કચેરીએ હાજર રહ્યા નહોતા. આ કેસમાં દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી, પુરાવા અને દસ્તાવેજોની સાવધાનીપૂર્વકની તપાસ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રતિવાદી હંમેશા પોતાની ફરજ નિભાવવામાં તૈયાર અને ઇચ્છુક હતા. હાઈકોર્ટે નીચલી અદાલતોના હુકમને મંજૂર કરતાં આપેલો હુકમ કોઈ ખામીથી પીડિત નથી.

[૪૬૮- એફ-એચ; ૪૬૯-એ-બી]

૧.૩. કેટલાંક હદ સુધી વિલંબ માટે પ્રતિવાદી પણ જવાબદાર છે. તેથી, અપીલકર્તાને યોગ્ય વળતર આપવું જરૂરી છે. પ્રતિવાદીને આદેશ આપવામાં આવે છે કે તે અપીલકર્તાને રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦/- (એક લાખ રૂપિયા માત્ર) ત્રણ મહિનાની અંદર ચૂકવે, નહીં તો પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલ વિશિષ્ટ અમલનો દાવો આપોઆપ ફગાવેલ ગણાશે. જો નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં રકમ ચૂકવવામાં આવશે, તો અપીલકર્તાએ વિલંબ વિના

પ્રતિવાદીના હિતમાં વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકવાનો રહેશે. તેમજ વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મુકાયા બાદ, અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદીને દાવાની મિલકતનો શાંતિપૂર્ણ, ખાલી કબજો સોંપવાનો રહેશે.[૪૬૯- **D-F**]

કાંશીરામ વિરુદ્ધ ઓમ પ્રકાશ જવાલ અને અન્ય, [૧૯૯૬]૪ એસ. સી.

સી. ૫૯૩ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

દિવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:

૨૦૦૬ની દિવાની અપીલ નંબર ૪૨૨૩.

આર. એસ. એ. નં. ૪૦૮/૨૦૦૩ માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા

હાઈકોર્ટના તારીખના ૧૭.૨.૨૦૦૩ ના અંતિમ આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે અમર વિવેક, જસબિર સિંહ મલિક અને એસ. કે. સભરવાલ.

પ્રતિવાદી માટે પી. એન. પુરી, ધીરજ અને આર. કે. જોશી.

કોર્ટનો ચુકાદો ડૉ. એ. આર. લક્ષ્મણન, ન્યાયાધીશ દ્વારા આપવામાં આવ્યો

હતો. લીવ મંજૂર

અસફળ પ્રતિવાદી અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા છે. પ્રતિવાદીએ વિશિષ્ટ અમલ

માટે અથવા વૈકલ્પિક રૂપે નુકસાનની વસુલાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો.

નીચલી ત્રણેય અદાલતોએ, મૌખિક તથા દસ્તાવેજી, બંને પ્રકારના પુરાવાનો

સમગ્ર વિચાર કરીને, વિશિષ્ટ અમલ માટેનો દાવો મંજૂર કર્યો હતો. અમારી

સમક્ષ અપીલકર્તાના વકીલશ્રી શ્રી અમર વિવેકે દલીલ કરી હતી કે વેચાણ

દસ્તાવેજ અમલમાં મૂકવા માટેની તૈયારી અને ઇચ્છુકતાના પ્લીડિંગના

અભાવે, કરારના વિશિષ્ટ અમલ માટેનો દાવો મંજૂર કરી શકાય નહીં. અમે

નીચલી ત્રણેય અદાલતો દ્વારા આપેલ ચુકાદાઓનો સાવધાનીપૂર્વક અભ્યાસ

કર્યો છે. હાઈકોર્ટે પોતાના સમક્ષ મુકાયેલ તમામ પુરાવાનો વિચાર કરીને આ

મત વ્યક્ત કર્યો કે બીજી અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની કોઈ જરૂરિયાત નથી.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલશ્રીએ, સુનાવણી દરમ્યાન, વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમની કલમ ૧૬ ઉપર આધાર મૂક્યો હતો. બંને પક્ષોની દલીલોનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે, કલમ ૧૬(ક) તેની વ્યાખ્યા સાથે અહીં પ્રસ્તુત કરવી આવશ્યક બને છે. તે આ પ્રમાણે છે:

૧૬ – રાહત મેળવવામાં વ્યક્તિગત અડચણો – * * * *

(a) > – (b) * * * *

(સી) એવી વ્યક્તિ, જેણે આ વાતનું અવલોકન અને પુરવાર ન કર્યું હોય કે તેણે કરારના મુખ્ય શરતો, જે તેનો ભાગ છે, તેનું પાલન કર્યું છે અથવા હંમેશાં કરવા માટે તૈયાર અને ઇચ્છુક રહ્યો છે; સિવાય તે શરતોના, જેમનું પાલન પ્રતિવાદીએ અટકાવ્યું છે અથવા માફ કર્યું છે.

સમજૂતી – કલમ(સી) ના હેતુઓ માટે –

(i) જ્યાં કરારમાં નાણાંની ચુકવણીનો સમાવેશ થાય છે, ત્યાં

વાદી માટે પ્રતિવાદીને ખરેખર ટેન્ડર કરવું અથવા અદાલત

દ્વારા નિર્દેશ આપવામાં આવે તે સિવાય કોર્ટમાં કોઈ નાણાં જમા

કરાવવાની જરૂર નથી;

(ii) વાદીએ કરારના સાચા નિર્માણ અનુસાર પાલન અથવા

પાલન કરવાની તત્પરતા અને ઈચ્છાશક્તિનું કથન કરવું

આવશ્યક છે."

અધિનિયમની કલમ ૧૬ (સી) હેઠળની ભાષા, અમારા મતે, કોઈ ચોક્કસ

શબ્દરચનાની જરૂરિયાત નથી પરંતુ માત્ર એટલું જ કે વાદીએ એવું કથન

કરવું આવશ્યક છે કે તેણે કરારના તેના ભાગનું પાલન કર્યું છે અથવા હંમેશા

પાલન કરવા માટે તત્પર અને ઈચ્છુક રહ્યો છે. તેથી, તત્પરતા અને

ઈચ્છાશક્તિનું પાલન ભાવના અને સારમાં હોવું જોઈએ અને શબ્દો અને

સ્વરૂપમાં નહીં. સતત તત્પરતા અને ઈચ્છાશક્તિ આ તાત્કાલિક કેસમાં

વાદીના સમગ્ર આચરણ પરથી સારી રીતે જોઈ શકાય છે. પક્ષકારો વચ્ચે

પહેલો કરાર ૧૭.૬.૧૯૮૫ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો અને વેચાણ

દસ્તાવેજને અમલમાં મૂકવાની છેલ્લી તારીખ ૧૪.૧૧.૧૯૮૫ હતી. બીજો કરાર ૯.૪.૧૯૮૭ ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો અને વેચાણ દસ્તાવેજને અમલમાં મૂકવાની છેલ્લી તારીખ ૧૩.૬.૧૯૮૭ હતી. ફરીથી, પ્રતિવાદીના આગ્રહ પર સમય ૩૦.૧૦.૧૯૮૭ સુધી લંબાવવામાં આવ્યો હતો. કારણ કે વેચાણ દસ્તાવેજને અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો ન હતો, અહીંયા પ્રતિવાદીને ૨૬.૧૧.૧૯૮૭ ના રોજ દાવો દાખલ કરવાની ફરજ પડી હતી. ત્યારબાદ, અહીંયા અપીલકર્તાએ વાદી, અહીંયા પ્રતિવાદીને, ૭.૧.૧૯૮૮ ના રોજ નોટિસ આપી અને તે આંક 'પી-૫' પર છે. એ પણ વિવાદમાં નથી કે અહીંયા પ્રતિવાદીએ ૧૮.૫.૧૯૮૮ ના રોજ સમગ્ર વેચાણની રકમ કોર્ટમાં જમા કરાવી છે. તે દસ્તાવેજની નોંધણી માટે રજિસ્ટ્રારની ઓફિસમાં પણ હાજર હતો. જોકે, અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી રજિસ્ટ્રારની ઓફિસમાં હાજર નહોતો. આ કેસમાં દાખલ કરવામાં આવેલા નિવેદનો, પુરાવા અને દસ્તાવેજોની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવાથી એ જ દર્શાવવામાં આવશે કે પ્રતિવાદી-વાદી કરાર હેઠળની તેની જવાબદારીનો ભાગ પાલન કરવા માટે હંમેશા તત્પર અને ઈચ્છુક હતો.

નીચલી અદાલતોના હુકમને સમર્થન આપતો હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો હુકમ કોઈપણ ખામીથી પીડાતો નથી. તેથી, અમને અપીલ રદ કરવામાં કોઈ ખચકાટ નથી.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે આ કોર્ટના કંશી રામ વિ. ઓમ પ્રકાશ જાવલ અને અન્ય, જે [૧૯૯૬] ૪ એસસીસી ૫૯૩ માં નોંધાયેલા ચુકાદાનો હવાલો આપ્યો, અને રજૂઆત કરી કે દાવો પડતર હોય તે દરમિયાન મિલકતની કિંમતમાં વધારો પણ ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ અને નીચેની અદાલતોએ ચોક્કસ પાલન માટેનો દાવો મંજૂર કરવાનો ઇનકાર કરવો જોઈતો હતો અને નુકસાની માટે વૈકલ્પિક વિનંતી મંજૂર કરવાનો પોતાનો અધિકારક્ષેત્ર વાપરવો જોઈતો હતો. હવે અહીં રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મિલકતનું મૂલ્ય અનેક ગણું વધી ગયું છે અને જો મિલકત વેચવામાં આવે તો તે રૂ. ૬૫-૭૦ લાખથી વધુ ઉપજાવશે. અમે દાવો કરાયેલી મિલકતના મૂલ્યાંકન અંગે આ રજૂઆતની ચોકસાઈમાં જવાનો પ્રસ્તાવ રાખતા નથી. અમુક અંશે,

વિલંબ અહીંયા પ્રતિવાદીને પણ આભારી છે. તેથી, અમારા મતે, અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીને યોગ્ય રીતે વળતર મળવું જોઈએ. તેથી, અમે અહીંયા પ્રતિવાદીને આજથી ત્રણ મહિનાની અંદર અહીંયા અપીલકર્તાને રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦/- (ફક્ત એક લાખ રૂપિયા) ની રકમ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપીએ છીએ, જેમાં નિષ્ફળતા પર અહીંયા પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો ચોક્કસ પાલન માટેનો દાવો આપોઆપ રદ થઈ જશે. જો રકમ નિર્ધારિત સમયની અંદર ચૂકવવામાં આવે, તો અહીંયા અપીલકર્તા કોઈપણ વધુ વિલંબ વિના અહીંયા પ્રતિવાદીની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજને અમલમાં મૂકશે. અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે વેચાણ દસ્તાવેજના અમલ પર, અપીલકર્તા-પ્રતિવાદીએ દાવો કરાયેલી મિલકતનો શાંતિપૂર્ણ, ખાલી કબજો પણ અહીંયા પ્રતિવાદીને સોંપવો પડશે. અપીલકર્તા-પ્રતિવાદી કોર્ટમાં પ્રતિવાદી દ્વારા પહેલેથી જ જમા કરાવવામાં આવેલી રકમ ઉપાડવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે.

દિવાની અપીલ તે મુજબ ખર્ચ અંગેના કોઈ હુકમ વિના નિકાલ કરવામાં આવે
છે.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.